

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Анотація. Розглянуто та систематизовано основні показники аналізу ефективності використання матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. Виділено основні засоби як складові матеріально-технічної бази аграрних підприємств. Розроблено рекомендації щодо зростання вартості основних засобів сільгоспвиробникам.

Аннотация. Рассмотрены и систематизированы основные показатели анализа эффективности использования материально-технической базы сельскохозяйственных предприятий. Выделены основные средства как составляющие материально-технической базы аграрных предприятий. Разработаны рекомендации относительно роста стоимости основных средств сельхозпроизводителями.

Annotation. The main indicators of the analysis of material and technical base usage efficiency at the agricultural enterprises have been examined and systematized. Fixed assets have been considered as the components of material and technical base of agricultural enterprises. Some recommendations as for increasing the value of fixed asset by the farmers have been developed.

Ключові слова: матеріально-технічна база, основні засоби, амортизація, фондівіддача, фондомісткість, технічна забезпеченість, енергозабезпеченість, енергоозброєність праці, коефіцієнт універсалізації машин, коефіцієнт насичення прогресивними технологіями.

У період переходу до ринкових відносин в аграрному секторі України великого значення набуває ефективне використання вже створеного виробничого потенціалу, зміцнення та вдосконалення матеріально-технічної бази. Матеріально-технічна база становить сукупність речових елементів та енергії, за допомогою яких люди створюють продукцію. Але недостатня увага до аналізу ефективності використання основних засобів призводить до недоотримання значних прибутків як окремого сільськогосподарського угіддя, так і загалом сільськогосподарської галузі України.

Питання аналізу матеріально-технічного забезпечення висвітлено в працях як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, а саме: Білоуська Я. К., Більського В. Г., Бузовського Е. А., Грицишина М. І., Дороша І. Й., Доля В. Т., Кононенко М. П., Денисенка П. А., Мельника С. І., Олійника О. В., Петрова В. М., Підлісецького Г. М., Питульки В. О., Саблука П. Т., Ситника В. П., Шибаніна В. С. та ін. Проте недостатньо дослідженим залишились особливості організації аналізу основних засобів у сільському господарстві.

Мета дослідження – розкрити основні показники аналізу, ефективності використання основних засобів у сільськогосподарському виробництві.

Аналіз господарської діяльності підприємств аграрного сектору національної економіки за своїм змістом і завданнями, методикою його проведення має певні особливості, що зумовлені специфікою галузі [1]. В аграрному виробництві України мають місце дві головні галузі – рослинництво і тваринництво, що відіграють важливу роль у формуванні продовольчої безпеки держави, оскільки мають пряме відношення до харчової, переробної, легкої промисловості та сприяють зовнішній торгівлі.

Ефективність сільськогосподарського виробництва характеризується специфічними для цієї галузі показниками. Створення всебічно розвинутого високопродуктивного сільського господарства вимагає відповідного рівня розвитку матеріально-технічної бази аграрних підприємств.

Матеріально-технічна база є найважливішою складовою частиною продуктивних сил і має багатогранне значення в розвитку аграрного виробництва.

Матеріально-технічна база аграрного підприємства – це сукупність засобів і предметів праці, які використовуються в сільськогосподарському виробництві [2].

У складі матеріально-технічної бази аграрних підприємств першорядну роль відіграють основні засоби виробництва. До них належать:

земля як головний засіб сільськогосподарського виробництва;

трактори, мотори комбайнів, автомобілі, стаціонарні двигуни, електросилові установки і робоча худоба.

Ці елементи матеріально-технічної бази складають енергетичні ресурси підприємства. Силові машини безпосередньо не впливають на предмети праці, але їх роль у розвитку продуктивних сил сільського господарства надзвичайно велика; сільськогосподарські машини і знаряддя, обладнання тваринницьких ферм і машини для

приготування кормів, інші робочі машини, які застосовуються в сільськогосподарському виробництві, електромережі, водопроводи. Робочі машини є основою виконання всіх робіт у рослинництві і тваринництві, а також у галузях первинної переробки сільськогосподарської продукції – виробничі приміщення та споруди, транспортні засоби і дороги; продуктивна худоба і птиця; корми, насіння, органічні і мінеральні добрива, засоби хімізації рослинництва і тваринництва, а також інші засоби виробництва в аграрних підприємствах [3].

В умовах ринкових відносин особливої актуальності набуває питання підвищення економічної ефективності використання основних виробничих фондів. Аграрним підприємствам важливо знати, якою ціною виробляється валовий продукт, скільки авансованих засобів, у тому числі основних фондів, брало участь у його створенні. Основні показники розглянуто в таблиці.

Таблиця

Систематизований перелік показників оцінки ефективності використання основних засобів сільськогосподарських підприємств

Групи показників	Назва показника	Характеристика та особливості розрахунку показника
Показники, що характеризують ефективність використання основних засобів	фондовіддача	відношення вартості виробленої продукції до первісної середньорічної вартості основних виробничих фондів сільськогосподарського призначення. В умовах інфляції, коли швидкими темпами зростають ціни на знаряддя праці, а також вартість капітального будівництва, цей показник доцільно визначати за товарною продукцією, оціненою в поточних цінах реалізації. Розрахована таким способом фондовіддача, хоч і не повністю, але все ж об'єктивніше характеризує економічну ефективність використання основних виробничих фондів, ніж валова продукція, що оцінюється в порівнянних цінах
	фондомісткість	показник, обернений до фондовіддачі, який визначається відношенням середньорічної вартості основних засобів до обсягу виготовленої продукції. Істотного підвищення фондовіддачі можна досягти завдяки вдосконаленню структури основних виробничих фондів
Показники ефективності використання техніки за прогресивною технологією	коефіцієнт насичення прогресивними технологіями	визначається як відношення обсягів робіт виконаних прогресивними технологіями в рослинництві до загальної площі посіву сільськогосподарських культур, у тваринництві – умовного поголів'я
	зростання валової продукції рослинництва продуктивності, худоби внаслідок упровадження прогресивних технологій	відношення зазначених показників після і до впровадження прогресивних технологій
Показники оцінки технічної оснащеності	технічна забезпеченість	відношення вартості технічних засобів включаючи обладнання до сільськогосподарських угідь (ріллі, посівів)
	енергозабезпеченість	відношення наявних енергетичних засобів у к.с. (механічних і електричних двигунів, робочої худоби та ін.) до площі ріллі
	енергоозброєність праці	відношення середньорічної кількості енергетичних потужностей до середньорічної чисельності працівників
	амортизація технічних засобів	поступовий їх знос, що становить суму добутків вартості кожного виду техніки на річну (установлену державою) норму амортизації поділених на 100
	коефіцієнт універсалізації машин	обчислюють діленням вартості машин, що забезпечують виконання робіт у різні строки, на загальну їх кількість
	коефіцієнт впровадження нової техніки в рослинництві й тваринництві	відношення вартості нової техніки до загальної її вартості по галузях

Отже, використання системи техніки машин у сільському господарстві зумовлює необхідність урахування зональних умов і галузевої структури виробництва. Технологічні процеси повинні відбуватися у певній послідовності, проте зараз вони далеко не узгоджені між собою в технологічному циклі і часі, що веде до неритмічного використання. Крім цього, техніка і машини, що становлять систему, мають бути економічними за витратами пального на одиницю робіт, мати високий коефіцієнт корисної дії, бути придатними і відповідати сучасному рівню технології і організації виробництва. Науковим результатом даного дослідження є систематизація показників оцінки

ефективності використання основних засобів сільськогосподарських підприємств, а перспективою подальших наукових досліджень у даному напрямі є використання економіко-математичних методів для оцінки вартості матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Барабаш Н. С. Аналіз господарської діяльності : навч. посібн. / Н. С. Барабаш ; за заг. ред. Є. В. Мниха. – К. : КНТЕУ, 2005. – 395 с. 2. Дяченко О. П. Особливості формування і використання матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / О. П. Дяченко. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/avpch/En/2010_53/Diachenk.pdf. 3. Добіжа Н. В. Методичні аспекти аналізу використання сільськогосподарської техніки на регіональному рівні [Електронний ресурс] / Н. В. Добіжа. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_4/133.pdf. 4. Іванух Р. А. Довідник економічних показників сільського господарства / Р. А. Іванух, М. М. Пантелейчук, І. В. Попович ; під ред. Поповича І. В. – К. : Урожай, 2002. – 168 с. 5. Ковба Є. В. Методичні вказівки до практичних занять з курсу "Економіка підприємств" для обліку і аудиту, фінанси і страхування / Є. В. Ковба, Л. І. Дудар, Б. Б. Гладич. – Тернопіль : ТАНГ, 2000. – 38 с.